

STAVBA BUDOV PRŮMYSLOVÉHO MUSEA PRO VÝCHODNÍ ČECHY V CHRUDIMI

Pavel KOBETIČ

Dne 22. ledna 1892 vyslovilo všech 27 přítomných členů obecního zastupitelstva v Chrudimi souhlas se stanovou "Městského průmyslového musea pro východní Čechy", ústavu, jenž měl dbát o "...zdokonalení a povzbuzení výroby průmyslové po stránce technické a zušlechťení po stránce umělecké..." současně s "...tříbením vkusu a šířením porozumění pro technickou dokonalost v nejširších vrstvách lidu..."¹⁾

Jeho počátky však nebyly nijak lehké, největším problémem muzea, jež navázalo na tradici zdejšího muzejního spolku založeného v roce 1865, bylo umístění sbírek. Obec přidělené provizorní místnosti v nové budově obchodní akademie brzy nestačily, již nekolik měsíců po zřízení muzea (3. června 1894) se objevily a postupně se stále více prohlubovaly (vedení obchodní akademie se mj. snažilo o navrácení muzeu přidělených místností) problémy s uložením (a vystavením) starších i nově získaných sbírkových předmětů. V polovině roku 1894 bylo již zřejmé, že otázku nových místností pro muzeum nelze řešit jinak, než stavbou nové muzejní budovy.²⁾

Na podzim 1894 došlo k ustavení zvláštní stavební komise. Ta již na své první schůzi dne 26. 11. 1894 připravila městské radě a obecnímu zastupitelstvu nejen přesný návrh (jeho autorem byl Dr. Karel Pippich) základní koncepce zamýšlené budovy, ale navrhla i vhodné místo její stavby: "Anketa usnáší se jednohlasně, aby v zájmu celého města, zvláště ale živnostnictva, postaveno bylo Průmyslové museum se stálou výstavou a tržnicí a sálem, který by sloužil občasným výstavám, přednáškám a účelům společenským a budiž požádána městská rada a obecní výbor, aby v této záležitosti s největší urychleností se jednalo a navrhuje se spolu městské radě, by v příčině komplexu u divadla se záložnou bezodkladně vyjednávala..."³⁾

Koupit tzv. záloženské pozemky se však chrudimské obci dlouho nedařilo (Občanská záložna stanovila pro obec nepřijatelné podmínky). K dohodě došlo až po více než šesti měsících; chrudimská obec nakonec za celý prostor, kde "...schází se všecken proud lidí, jdoucích od nádraží a vycházejících z města..." zaplatila 40 000 zl.⁴⁾

Současně se schválením koupě pozemků se obecní zastupitelstvo usneslo i na vypsání "konkurence" na plány a rozpočty nové budovy. O zaslání stavebního programu (podkladů ke konkursnímu řízení)⁵⁾ projevilo zájem údajně přes 50 odborníků, konkursní komisi, v níž dne 22.10.1895 kromě zástupců obce (Dr. Bureše, Dr. Figara, K. Svobody) a muzea (K. Láblera a Dr. Pippicha) zasedali chrudimský rodák, prof. pražské Techniky, J. Pacold, arch. F. Schmoranz a za spolek architektů a inženýrů v Praze arch. Jan Vejrych, bylo však k posouzení předloženo jen návrhů sedm. Z nich pak čtyři pro nedodržení programu a jiné závady byly vyřazeny.

Z posuzovaných návrhů "Dle programu", "Našim Athénám" a "dva trojúhelníky v kruhu" pak zcela jednoznačně první cenu získal poslední jmenovaný návrh a jeho autoři - architekti Alexander Tandler a Josef Thiele z Drážďan - obdrželi 600 zl. Zbývajícím dvěma návrhům (resp. profesorům státní odborné školy v Plzni J. Šulovi a B. Štrébloví) byla udělena cena druhá - a 400 zl.⁶⁾

Ačkoliv se návrhu "dva trojúhelníky v kruhu" dostalo od komise mimořádného uznání (a jeho autorům nemalé finanční odměny), chrudimské Průmyslové muzeum podle něho stavěno nebylo. Porota ještě v den konkursu zpochybnila zadání stavebního úkolu (za nevhodné a neekonomické označila požadavek stavebního programu vestavět stávající budovu čp.85/IV do nového muzejního objektu) a stavbu podle oceněného projektu nedoporučila.⁷⁾ Přepřevzatím projektu pověřilo o dva dny později muzejní kuratorium jednoho z členů komise - arch. Jana Vejrycha.⁸⁾

Vejrychův muzejní komplex se podle tzv. provizorního plánu z konce roku 1895 měl "skládat z hlavní budovy určené jedině pro sbírky a to v křídle proti divadlu při mlýnském náhonu, která v přístřeží obsahovati bude též vysoké místnosti pro tržnici a stálou výstavu...budova příčná (želová)...obsahovati bude velký sál výstavní, bez něhož se žádné muzeum obejíti nemůže, který však má též občasně sloužit účelům reprezentačním...vedle výstavního sálu bude ještě umístěn menší sál přednáškový...křídlo levé při Chrudimce (za divadlem) určeno pro místnosti kancelářské a byty úředníků..."⁹⁾ Definitivní plán nového chrudimského muzea byl schválen v polovině roku 1896, projekční práce dokončil arch. Vejrych v srpnu 1896.¹⁰⁾

Bezprostředně po dokončení stavebních plánů a rozpočtů budoucího muzea podala chrudimská obec žádosti o udělení finančních příspěvků ze strany země a státu, k jejich podpoře byly do Prahy a Vídně vyslány i zvláštní delegace.¹¹⁾ Stát však subvenci počátkem roku 1897 neudělil, jednání s reprezentanty chrudimského okresu v listopadu 1896 byla rovněž neúspěšná,¹²⁾ situace se změnila až v únoru 1897, kdy se podařilo získat příslib zemské subvence. Dne 16. února

Dr. K. Pippich starostovi Josefu Klimešovi telegraficky mohl totiž sdělit: "Po těžkém zápase, který do novin se neuveřejní, povolena stavební subvence muzejní 60 000 zl. ve třech letech splatná..."¹³⁾

I přes udělení zemské subvence (definitivně povolena byla sněmem 9.3.1897 a uvedena v život výnosem zemského výboru ze dne 20.4.1897 - č. 18943) chrudimská obec definitivně rozhodnutí o stavbě muzejní budovy stále oddalovala (i přes úsporná opatření, jež provedl arch. Vejrych ve stavebních rozpočtech v této době, bylo totiž nutno z prostředků obce na stavbu muzea vyčlenit částku 140 000 zl.).¹⁴⁾ Trvalo tedy ještě řadu měsíců, než 8.7.1897 bylo ve schůzi obecního zastupitelstva na základě zdůvodňující zprávy muzejního referenta Dr. Pippicha a po zprávě o finančním zabezpečení akce jednohlasně všemi 31 přítomnými členy zastupitelstva rozhodnuto: "...ať se bezodkladně přikročí ku stavbě muzea dle plánů schválených a ať se městské radě uloží, aby ihned zavedla ofertní řízení ku zadání stavby a prací řemeslnických..."¹⁵⁾ Nyní již tedy nic nemělo bránit tomu, aby stavba první části chrudimského muzejního komplexu - sbírkové budovy čp. 86/IV - byla zahájena.

*

Stavbu "renesanční" budovy řídila stavební komise, v níž kromě všech členů předsednictva kuratoria muzea (tj. J. Klimeše, V. Pošusty, Dr. K. Havelky, Dr. K. Pippicha, Dr. J. Sýkory, K. Láblera, K. Svobody, J. Posita a od roku 1898 i V. Červenky a F. Ksáksa) zasedal i zástupce okresu Dr. J. Figar, zástupce Obchodní a živnostenské komory v Praze V. Rychlík a městský stavební správce E. Šafránek.¹⁶⁾ Stálý dohled nad stavbou měl a stavební kancelář vedl (tento úkol přijal s určitými výhradami) ředitel muzea, bývalý stavební praktik, Josef Posl.¹⁷⁾ Občasný stavební dohled z pověření zemského výboru království Českého měl i zemský inženýr F. Kos.

Před zahájením stavby musela stavební komise vyřešit tři důležité problémy. První vznikl při realizaci konkursního řízení na zadání hlavních stavebních a s nimi spojených řemeslnických prací (stavitel Alois Prokop podal protest proti zadání všech nejdůležitějších prací - zednických, nádenických, tesařských a většiny kamenických - chrudimskému staviteli Janu Tomáškoví).¹⁸⁾ Další otázkou, jež musela být řešena před zahájením stavby, byl problém regulační čáry (požadavek veřejnosti podporovaný i jednatelem muzea K. Láblerem posunut stavbu budovy o 1 metr z hlavní ulice nebyl nakonec akceptován)¹⁹⁾ a na poslední chvíli před zahájením stavby muzea se musela změnit (zmenšit o 1 metr) po protestech zdejších mlýnářů i konstrukce výstupu schodištní zdi při náhonu.²⁰⁾

Povolení ke stavbě "renesanční" budovy muzea bylo chrudimskou obcí vydáno dne 2. září 1897,²¹⁾ povolení ke zřízení schodištního výstupku z muzejní budovy přes taras řeky Chrudimky do mlýnského náhonu okresním hejtmánstvím 19. října t.r.²²⁾ V té době však již byly stavební práce v plném proudu: 23. srpna se začala bourat stará budova čp. 86/IV, 6. září se již prováděly výkopy při hlavní

ulici a 2.října dokončovalo betonové zdivo. Přesto však při přerušení prací před zimou, 6.prosince, bylo vyzděno pouze první patro budovy.²³⁾

K tomu, že podle původních záměrů stavba nebyla "...do konce listopadu 1897 v hrubém zdivu pod střechem přivedena a ...tak přikryta, aby po celou zimu žádná škoda netrpěla..."²⁴⁾ zcela jistě přispěla aféra ze září t.r., jejímiž hlavními protagonisty byli stavitel Jan Tomášek a stavební dozorce Josef Poslt,²⁵⁾ zdárnému postupu prací v tomto období jistě nijak neprospěly ani spory jednatele muzea K.Láblera s arch. Vejrychem.²⁶⁾

Zima 1897/98 byla našťástí mírná, a tak již 28.února 1898 mohly být práce na stavbě obnoveny, 18.března již bylo vyzděno 2.patro budovy a ještě v průběhu tohoto měsíce osazeny konstrukce krovů střechy i věže, provedeno bednění a zakrytí střechy lepenkou. Do konce května byly hotovy klenby, přes léto se pak pracovalo na vnějších a vnitřních omítkách a současně se pokrývala věž měděným plechem a střecha (v srpnu - září) břidlicí. Symbolicky byla hrubá stavba ukončena osazením hlavní tyče s praporem a makovicí (do ní byla vložena pamětní listina) 14.června 1898. Časovou ztrátu z počátečního období stavby a dodržení původního termínu jejího dokončení - 15.srpen 1898 - se sice nepodařilo vyrovnat, stavební práce však v této době pokračovaly bez větších a neřešitelných problémů. Její zadavatelé mj. rozumně ustoupili ve sporu s architektem Vejrychem při zadávání většiny náročných dokončovacích a výzdobných prací, z chrudimských femeslníků se výzdoby budovy zúčastnili pouze J.Schütz (pozlacovačskými pracemi), J.Pivrnec a J.Pochobradský (výrobou dřevěných doplňků) a zvláště pak Josef Kalles spolu se svým synem J.Kallem ml., jež zhotovili většinu uměleckožamečnických prací.²⁷⁾

Na stavbě "renesanční" budovy Průmyslového muzea se pracovalo ještě v roce 1899 (v lednu a únoru zde byly prováděny drobné stavební úpravy, koncem roku byla malována ústřední síň, schodiště a vestibul), teprve v roce 1900 byl vyzdoben vstupní vestibul dvěma luncetovými alegorickými obrazy ak. mal. Theodora Hilšera z Prahy, nika v průčelí budovy byla sochou Génia prof. Poppa osazena rovněž až v tomto roce.²⁸⁾ V roce 1899 (2.ledna) bylo také obecním úřadem v Chrudimí vydáno povolení k užívání budovy,²⁹⁾ 24.února se pak konala kolaudace.³⁰⁾

V této době již tři měsíce uplynuly od slavnostního zpřístupnění budovy, jež tak příznivě hodnotil místní tisk: "...program pestrý...a svižně provedený tak, že únava účastníků ani nastati nemohla a tím slavnostní nálada udržena až do konce...Po zpěvu (Slavoje) zahájil slavnost měšťanosta Klimeš vzpomínkou odnášející se hlavně k padesátiletému jubileu císařského vládaření...ku konci vzdán všem, kdo se o zdar muzea i budovy zasloužili (byli jmény uvedeni) dík a provolána císaři: sláva. Jednatel, lékárník pan Lábler, přednesl pak zprávu jednatele, podrobnou historii od jeho (muzea) založení přes všechny časy až do dnešní slavnosti. Slavnostní řeč, jádro, ponecháno ku konci, proslovil ji poslanec pan Dr. Pippich...Řeč byla nad obyčej Dr. K.Pippicha krátká, ne celou půl hodinu, ...Slavnost zakončena četím četných telegramů a blahopřání p. mistodržitelské-

ho rady Šafaříka. Poté si účastníci šli prohlédnout sbírky a zařízení domu."³¹⁾ Vyvrcholením slavnosti byla odpolední přednáška prof. Jana Kouly "O českém hrnčířství, zejména periodě jeho ze 17. do 18. století", jíž se zúčastnilo 268 osob.³²⁾

Ve stavebním deníku "barokové" (technicky, ale především finančně, mnohem náročnější) chrudimské muzejní budově čp. 85/IV předchází záznamu z 2.prosince 1898, tj. dne slavnostního předání budovy "renesanční", již mnoho popsaných stran.

Konkurs na hlavní stavební práce připravovalo předsednictvo muzea již v létě t.r.,³³⁾ koncem října byla pak městskou radou na práce zednické a nádenické opět přijata nabídka stavitele Jana Tomáška, provedení tesařských prací bylo přiděleno Frant. Koubovi z Chrudimí.³⁴⁾ Stavebním dozorem za chrudimskou obec byl pověřen Jan Schmoranz ze Slatiňan společně s městským technickým správcem E.Šafránkem (zemřelého ing. Fr.Kosa, pověřeného obecním dozorem nad stavbou zemským výborem království Českého, v roce 1900 nahradil ing. Ota Ott), stálý stavební dohled na návrh arch. J.Vejrycha vykonával stavitel J.Kněž z Prahy, jež v prvních měsících stavby zastupoval jeho bratr Edvard.³⁵⁾ Ve stavebním odboru pracovali stejní lidé jako při stavbě "renesanční" budovy.

8.listopadu 1898 (tři dny po podání žádosti o povolení stavby městskému úřadu)³⁶⁾ začal stavitel Tomášek se svými lidmi s hloubením základů nové budovy, 21.11. již s vyzdíváním hlavní zdi křídla náhonu, v prosinci zbořili pomocní dělníci budovu za divadlem...³⁷⁾ Teprve 16.ledna 1899 bylo svoláno "komisionelní šetření" o žádosti chrudimské obce z 5.11. 1898 a protože přítomní tohoto jednání neměli (naštěstí) proti projektu budovy námítky "ani z důvodu práva veřejného ani z důvodu práva soukromého", a jednohlasně stavbu této dvoupatrové budovy se zvýšeným přízemím schválili, byla stavba "barokové" budovy chrudimského muzea definitivně povolena.³⁸⁾

Stavební práce na nové budově pokračovaly po zimní přestávce od 4.dubna 1899: prováděly se výkopy a zděl se suterén budovy, jeho sokl se obkládal kvádry, osazovala se futra a další železné součástky (v dubnu byly proto vypsaný další konkursy a v polovině května byly i zadány další stavební práce).³⁹⁾ Vyzdívání základů bylo ukončeno koncem června, suterénu 13.srpna, se zděním prvního patra se začalo 29.září. 24.října (to už ovšem dle stavebních podmínek měla stavba být "...v hrubém zdivu pod střechem přivedena a přikryta..."⁴⁰⁾) se začalo zdít patro druhé. A tak v době, kdy byly stavební práce před zimou (29.12.) zastaveny, byly krovy s provizorní krytinou postaveny jen na bočních jednopatrových křídlech a hlavní budova zůstala nezastřešená.⁴⁰⁾

Odpovědný za tuto situaci byl především stavitel Jan Tomášek. Edvard Kněž, jež dohlížel na stavbu od 15.11. 1898 do 15.7. 1899, upozorňoval již při výkopech a zděním základů na malý počet pracovníků na stavbě a na liknavé

osazování kvádřového zdiva (ve stavebním deníku jsou ovšem zaznamenány i případy používání nekvalitního stavebního materiálu),⁴¹⁾ obdobné nedostatky často ve druhé polovině roku 1899 vytýkal staviteli Tomáškovu i Josef Kneř, jenž definitivně převzal dozor nad stavbou 9.7. t.r. Podle stavebního deníku i při dalších zděcích pracích (tj. prvního patra) bylo na stavbě zaměstnáno málo lidí (srpen), "*kteří nedbale a nepoctivě pracují*".⁴²⁾ Zjednat nápravu se však stavebnímu dozorcovi příliš nedařilo, stavitel Tomášek nedbal ani na domluvu členů stavební komise ani na přípisy městské rady, a tak musel v této věci koncem roku 1899 osobně zasáhnout dokonce starosta J.Klimeš.⁴³⁾

Stavební dozorce však nebyl spokojen s prací J.Tomáška a jeho lidí ani v roce 1900. Krátce poté, co montéři První českomoravské strojírny v Praze jen s největšími obtížemi usadili na přelomu ledna a února nad hlavní budovu železnou konstrukci stropu a pokrývači ji přikryli provizorní krytinou, stěžoval si J.Kneř opět na "*liknavé pokračování stavby*".⁴⁴⁾ Koncem března se sice začalo se zděním klenby a s osazováním schodů, koncem dubna však J.Kneř znovu upozorňoval městskou radu na nedostatečný počet pracovníků na stavbě a opětovné používání nevyhašeného vápna, nevhodného písku atd.,⁴⁵⁾ největší rozruch však způsobily protesty stavebního dozorce proti způsobu vyzdívání klenby pod velkým sálem. Architekt Vejrych, jenž byl nucen posoudit situaci na místě,⁴⁶⁾ dal ovšem J.Kneřovi zcela za pravdu: "*...některé cihly při žádoucí přesnosti kleneb Hönlových upotřebeny býti neměly, šikmé kladení vrstev jest též nekonstruktivní, což platí též o nerovnoběžných vrstvách. Tyto poklesky musí býti při klenutí pod velkým sálem, kde bude ořízáání značné, naprosto zamezeny...*"⁴⁷⁾

V polovině července 1900, v době zahájení prací na vnějších fasádách a vnitřních omítkách (to už měla být "*budova ta úplně dohotovena a obci dle podmínek stavebních předána*"), došlo pak k největšímu nedorozumnění mezi zadavatelem stavby - chrudimskou obcí a dodavatelem hlavních prací - stavitelům Tomáškem. Ten totiž (patrně aby se vyhnul finančnímu postihu za zdržení stavby) zaslal městské radě dne 3.7. t.r. stížnost na pomalý postup pokrývačských a klempířských prací, již uzavřel: "*Kdyby se měla ještě nadále takto liknavě stavba dalejší prováděti, budu nucen žádati od Slavného kuratoria a obecného představeného náhradu za škody, které já budu mít...*"⁴⁸⁾ Stavební komise sice rovněž nebyla zcela spokojena s prací klempíře Fr. Budinského a pokrývači Fr. Padyaskovi byla práce na definitivní kurkové krytině dokonce odňata a oferta zrušena,⁴⁹⁾ byly to však jediné dvě chybně přijaté oferty v tomto roce (z celkových 38) a nebyly hlavním důvodem zdržení postupu prací stavitelů Tomáška či dokonce zpoždění celé stavby. Městská rada proto jednoznačně podpořila stanovisko stavebního dozorce a stavební komise: "*Staviteli Tomáškovu, jenž odmítnul odpovědnost za nedodržení lhůty ku dokončení stavby barokového křídla muzejního, sděleno, že obec trvá na podmínkách smlouvy, a že Jan Tomášek zůstává zodpovědným se všemi důsledky...*"⁵⁰⁾

Venkovní práce se sice nakonec podařilo do konce roku 1900 dokončit (18.8. byla položena prejzová krytina a 9.října dokončena i fasáda), v době

ukončování vnitřních prací na přelomu let 1900 a 1901 se však znovu objevily určité problémy. Dva měsíce po napomenutí stavitelů Tomáška městskou radou byla jeho lidmi nekvalitně pokládána dlažba ve sklepech, stavitel se odmítl účastnit mimořádně náročného a zodpovědného zavěšování soch na strop hlavního sálu.⁵¹⁾ K posledním konfliktům mezi obecním starším J.Tomáškem a chrudimskou obcí došlo pak v lednu 1901, kdy se Jan Tomášek snažil o vyplacení odměny za stavební práce před jejich ukončením.⁵²⁾ Sdělení městské rady však bylo opět jednoznačné: "*...žádosti této vyhověti nelze, poněvadž oznámení Vaše, že s pracemi smlouvou převzatými a vůbec stavbou jste hotov, na skutečnosti se nezakládá.*"⁵³⁾

Ostatní vnitřní práce pokračovaly bez velkých problémů. Místnosti již byly vysušeny ústředním topením, a tak se mohly pokládat podlahy a šamotové dlažby, provádět malby a nátěry ale i vnitřní práce štukatérské. Osazovalo se zábradlí na schodištích, zasklívala okna, montovaly lustry; během dubna a května byly položeny cementové dlažby, usazovala se okna, pláště ústředního topení a zábradlí na galerii, pokládaly se parkety, prováděly se ale i úpravy okolí muzejní budovy. Velká část všech těchto prací byla zadána opět chrudimským řemeslníkům.⁵⁴⁾

Zatímco se stavební práce blížily ke svému závěru (termín slavnostního předání budovy byl stanoven v souvislosti se zamýšlenou návštěvou Prahy císařem na 19.květen 1901), řešilo představenstvo muzea některé otázky, týkající se budoucího využití budovy a jejího okolí. V dubnu bylo např. úředně definitivně umístění cvičišť sportovního klubu v parku za muzejní budovou,⁵⁵⁾ bylo rozhodnuto o prvním nájemci hostinských místností⁵⁶⁾ a také o pronajmutí dvou místností v prvním patře levého křídla nové budovy Měšťanské besedy.⁵⁷⁾

V polovině dubna 1901 požádalo představenstvo muzea obecní úřad konečně o souhlas s obyváním budovy čp. 85/IV. Při komisionálním šetření dne 22.4. bylo shledáno, že: "*...stavba tohoto oddílu barokového provedena byla dle všech plánů...(a tedy) prohlášena byla dnešním dnem za obyvatelnou a používati se mohla...*"⁵⁸⁾, a tak se mohlo pomýšlet na slavnostní zpřístupnění budovy. Městská rada rozhodla o přiměřené slavnosti, představenstvo muzea sestavilo pro tento účel zvláštní komitét (Dr. Havelka, Dr. Pippich, K.Lábler a V.Rychlík), místní tisk začal připravovat veřejnost na budoucí velkolepou událost.⁵⁹⁾

Chrudimská muzejní slavnost dne 19.května 1901 se uskutečnila dle osvědčeného místního scénáře: začala pontifikační mší v arciděkaněmském chrámu Páně (celebroval ji dokonce Mons.dr. Alois Frýdek, kapitulní děkan a generální vikář), potom se průvod v čele s duchovenstvem, zástupci místních úřadů, korporací a spolků odebral za doprovodu hudby prapory vyzdobeným městem až k budově muzea, kde se zatím na galerii její velké dvorany shromáždily místní dámy - pánové zaujali místa v její dolní části. Pořad vlastní slavnosti zahájil pak chorálem "Sv. Václave" hudební spolek Slavoj a po slavnostních projevech jednatele muzea K. Láblera, náměstka starosty Dr.Karla Havelky, předsedícího zemského výboru království Českého Karla Adámka a po seznámení s texty nejvýznamnějších

blahopřejných telegramů dopolední oficiální část slavnosti chorálem K. Bendla Slavoj také zakončil. Následovala ovšem ještě prohlídka nových muzejních místností a sbírek a ve 13 hodin se pozvaní hosté společně se všemi účastníky stavby sešli ve velké muzejní dvoraně u slavnostního oběda. Přítomní této hostiny "o 131 příborech" vyslechli nejen mnohé slavnostní příspěvky (kromě Dr. Havelky, V. Pošusty, K. Adámka a Dr. Sýkory také Dr. Pippicha) a ocenili vynikající kuchařské umění paní Nožičkové, ale byli mile překvapeni (k obědu vyhrávala ostrostřelecká kapela) vynikající akustikou tohoto sálu.⁶⁰⁾

Zážitky ze zpřístupnění "barokové" muzejní budovy zcela jistě zanedlouho většinou z přítomných splynuly s dojmy z obdobných zdejších slavností, jen asi nádherná, slavnostně vyzdobená dvorana zůstala trvaleji uchována v paměti přítomných svědků této události. Tento 362 m² velký, 11,8 m vysoký sál vroubený ve výšce 4,5 m galerií nadchl ostatně i zpravodaje místních novin: "*Lehkou vzdušnou klenbu stropu nese 14 karyatid. Bohatý ornamentální vlys zdoben jest čtyřmi krásně provedenými kartušemi s městskými znaky. Podél vnitřního pole a v čele stropu hledí dolů ženské alegorické postavy ušlechtilých tvarů. Voluta pod stropem ozdobena jest rovněž 18 kartušemi, korunovanými mléčnými koulemi s elektrickým světlem, na způsob oněch, jež rozžhánány bývají při slavnostních představeních Národního divadla. Čelná galerie pro orchestr sebečtenější spočívá na rozejzatém orlu v nadpřirozené velikosti; po stranách na hlavních sloupech nalézají se zase kartuše s městskými znaky. Dveře jsou zaskleny sklem s vyleptanými ornamenty a znaky. Nástavce nade dveřmi, skvostnou řezbou okrášlené, jsou též částečně zlaceny i všechny bohaté štukatérské ozdoby i poprsí galerie pravým dukátovým zlatem. Malba sálu držána jest v tónech působících při nočním osvětlení, které bude přímo pohádkové, neboť bude osvětlovati velký a malý sál asi 300 žárovek. Poprsí galerie jest čalounované plyšem barvy třetířňové, jakým jsou potaženy i pohovky kolem stěn velkého sálu. Střed tohoto sálu osvětlovati budou dva skvostné bronzové lustry.*"⁶¹⁾

Zatímco již tisíce návštěvníků chrudimského muzea shlédly tento nádherný výstavní sál (především tomuto účelu měla sloužit velká dvorana), stavební práce budovy, v níž se nacházel, stále nebyly uzavřeny; ještě řadu měsíců pracoval také stavební dozorce a scházela se stavební komise, teprve v létě roku 1901 se konaly kolaudace jednotlivých prací a v dalších letech byly řešeny nejrůznější finanční záležitosti...

První kolaudace (truhlářských prací) se konala 5.8.1901. K tomuto dni ukončil v Chrudimi svou činnost stálý stavební dozorce J. Kneř a nedlouho nato se po více než čtyřech letech a 65 schůzkách a 30 prohlídkách staveniště rozešla i stavební komise.⁶²⁾ I potom však řediteli muzea J. Posilovi a technickému správci obce E. Šafránkovi zůstala k dořešení celá řada (především finančních) úkolů. Většina z nich (tj. především uvolňování kauce) sice skončila po superkolaudaci v červenci 1902, ještě v září t.r. však byly propláceny některé dřívě provedené práce, poslední kauce pak byly uvolněny na základě jednání další superkolaudace až v květnu 1904.⁶³⁾

*

Teprve počátkem roku 1903 tak mohla být veřejnost seznámena s definitivním finančním vypořádáním stavebních nákladů na obě budovy a mohla si ověřit, nakolik byly dodrženy proklamované hlavní zásady stavební komise a chrudimské obce o respektování místních zájmů při zadávání jednotlivých prací.

Konečnými propočty bylo zjištěno, že původní rozpočet na celou stavbu, tj. 256 566 zl. 84 kr. byl překročen o 159 573 K 70 hal.: skutečné náklady tedy činily 672 707 K 38 hal. Z toho:

- a) na vlastní stavební práce bylo potřeba 607 139 K 71 h,
- b) na stavební režii a úpravu okolí budovy 51 789 K 96 h,
- c) na vnitřní zařizovací práce pak 15 777 K 71 h.⁶⁴⁾

Největší část peněz z první položky připadla J. Tomáškoví za provedení stavebních, kamenických a tesařských prací (246 246 K 32 h),⁶⁵⁾ dále První českomoravské továrně na stroje v Praze za dodání a instalaci ústředního topení a různých železných konstrukcí (48 544 K 26 h), třetí největší finanční částka byla potřebná na pořízení traverz od firmy J. Brukner a synové v Praze (30 349 K 68 h), Fr. Kouba, tesař v Chrudimi, obdržel od chrudimské obce 23 544 K 04 h, Fr. Wiesner z Chrudimi pak za instalaci vodovodu a za různé železné zboží 19 002 K 52 h a Al. Khun, kameník ve Vojicích, 17 741 K 74 h. Z dekorativních prací finanční rozpočet stavby nejvíce zatížily štukatérské práce firmy Ant. Riedl a spol. z Královských Vinohrad (16 316 K 40 h), instalace elektrického osvětlení, již provedl Ferd. Kočí z Chrudimi, stála 14 835 K 84 h... Honorář arch. J. Vejrycha za plány budovy, dozor apod. (24 178 K 34 h) spolu s náklady na provoz stavební kanceláře a mzdu stálého stavebního dozorce (9 777 K 57 h) tvořily dvě největší položky z druhé skupiny výdajů. Pokud se týče vnitřního vybavení budovy, pak nejvíce stály židle a záclony, jež dodal Hynek Gottwald z Prahy (6 798 K 17 h), nábytek od chrudimských truhlářů J. Pivrnce a J. Pochobradského (3 690 K 16 h) a koberce J. Breitenfelda z Chrudimi za 1084 K.⁶⁶⁾

Hlavní část finančních nákladů potřebných na vybudování budov chrudimského Průmyslového muzea hradila chrudimská obec. Zemská stavební subvence z roku 1897 ve výši 60 000 zl. a příspěvek chrudimského okresního výboru 24 000 K z 1.4.1901⁶⁷⁾ nakonec jen stěží pokryly zvýšené finanční náklady, a protože státní stavební příspěvek se nepodařilo získat, zaplatilo město Chrudim za stavbu obou částí muzejní budovy částku 528 707 K 38 h (tj. o 15 594 K více než byl celý původní rozpočet). I z tohoto důvodu postupně zaměstnala městská rada na stavbě ze 72 řemesníků a podniků celkem 39 (tj. 54%) přímo z Chrudimi a 5 (tj. 7%) z jejího okolí, jež za svou práci obdrželi z celkové částky 607 139 K 71 h celkem 401 983 K + 14 970 K (tj. 66,2% + 2,5%). Pražským a jiným řemesníkům byly zadávány pouze práce úzce specializované nebo tovární.⁶⁸⁾

Na počátku století stála tedy v blízkosti chrudimského divadla nová reprezentativní budova (resp. budovy), jejíž většinu prostor mělo využívat muzeum, jež za necelých 10 let své existence (i přes nesmírné úsilí spojené s realizací této stavby) dokázalo již uspořádat 26 výstav, pro veřejnost připravit 17 odborných přednášek a 3 kursy, vydat kromě 7 výročních zpráv a 3 interních tisků i 12 publikací, muzeum, jehož sbírky jen v roce 1900 navštívilo 26 311 osob a 274 dalších občanů a 53 školám zapůjčilo 717 uměleckoprůmyslových knih a 11 711 předloh.⁶⁹⁾

Od okamžiku převzetí "barokové" budovy v květnu 1901 tedy již nic nemělo bránit uskutečňování programu někdejšího Městského průmyslového musea pro východní Čechy v Chrudimi v plném rozsahu. Mnohé účty za stavbu muzejních budov však nebyly ještě vyrovnány a především "barokový" trakt muzea se stával středem jiné než jen obdivné pozornosti určité části chrudimské veřejnosti: ozvaly se hlasy proti způsobu budoucího využití jejího levého křídla (pronájmu spolkům), ale především byly zpochybňovány možnosti využít většiny z 52 místností této budovy pro muzejní účely.⁷⁰⁾ V roce 1901 nemuselo vedení muzea na takovéto útoky ze strany tisku ani reagovat (všeobecně byly známy podmínky zemské i okresní subvence na stavbu budovy),⁷¹⁾ v pozdějších letech, kdy již uměleckoprůmyslová muzea měla mnohem menší prostor ke své činnosti, se bohužel podobným názorům dostávalo stále větší podpory. To bychom se ale již příliš vzdálili tématu tohoto příspěvku.

Poznámky:

- 1) K.Svoboda, O museích průmyslových vůbec..., 1896, s.9.
- 2) Pro stavbu muzejní budovy se v této době proklamativně vyjádřila i chrudimská veřejnost. = OA Chrudim, AmCh III, Manipulace 1885 - 1894, i.č. 1006, kart.č. 126 (přípis "Jednoty občanů chrudimských" městské radě z 28.11. 1894).
- 3) OM Chrudim, APM, b.č. ("Zápisník ze schůze ankety pro stavbu průmyslového musea" ze dne 26.11. 1894).
- 4) O koupi záloženských pozemků bylo rozhodnuto v jednání obec. zastupitelstva dne 26.6. 1895 (v požadované ceně 60 000 zl. bylo tehdy počítáno i se zakoupením divadelní budovy). = OA Chrudim, AmCh III, Zápisy ze schůzí OZ 1895, i.č. 19.
- 5) Základní stavební záměr připravilo kuratorium (Dr. Pippich, K.Lábler a K.Svoboda) již v červnu 1895, k jeho upřesnění a definitivnímu schválení došlo až 23.7. 1895 po konzultacích s pražským architektem Kaurou. = OM Chrudim, APM, Zápisy ze schůzí kuratoria 1895, b.č.

7) Technické prohlášení členů poroty z 22.10. 1895. = OM Chrudim, APM, b.č.

8) Arch. Jan Vejrych se narodil v roce 1856 v Branné u Jilemnice, zemřel ?; absolvoval reálku v Hradci Králové a techniku (pozemní stavitelství) v Praze, v roce 1881 byl přijat do kanceláře ing. A.Wolfa; od hl.m. Prahy obdržel dvouleté stipendium (cesty do Itálie, studium českých renesančních a lidových památek); od roku 1888 se usadil trvale v Praze jako architekt a později i stavitel: k jeho nejvýznamnějším stavbám (ve stylu tzv. české renesance) patří mj. radnice v Kolíně, Pardubických a Kladně, obecní dům v Semilech, okresní domy ve Slaném, Chlumci n. Cidlinou a Novém Bydžově, škola v Jilemnici, hotel Paříž v Praze, provedl přestavbu zámků ve Zruči, Holovousích, kostela v Klacanech, navrhl však i několik pavilónů na Jubilejní zemské výstavě v roce 1891 v Praze a několik budov na Národopisné výstavě československé v roce 1895...; na výstavě architektů a inženýrů v roce 1898 byl vyznamenán zlatou medailí...

9) Zpráva kuratoria za...1896, s. 5-6.

10) OM Chrudim, APM, Zápisy ze schůzí předsednictva a kuratoria 1896, b.č.

11) Členy delegace do Prahy (uskutečnila se před 6.10. 1896) byli J.Klimeš, K.Lábler a Dr. Pippich, ve Vídni chrudimskou obec a Průmyslové muzeum zastupovali Dr. V.Bureš, K.Lábler a Dr. Pippich (návštěva se uskutečnila koncem listopadu 1896). = OM Chrudim, APM, Zápisy ze schůzí kuratoria 1896. b.č.

12) Kuratorium muzea žádalo okresní zastupitelstvo o subvenci s tím, že v nové muzejní budově by některé místnosti mohl využívat okresní úřad (nemusel by se stavět nový okresní dům), okr. zastupitelstvo však tento návrh odmítlo. = OM Chrudim, APM, Zápisy ze schůzí kuratoria 1896, b.č.; Český východ 1896, č. 51, 19.12., s. 3.(Okresní zastupitelstvo...).

13) OA Chrudim, AmCh III (Stavba PM), i.č. 509, kart.č. 25.

14) Předběžný rozpočet na stavbu v polovině roku 1897 činil:

a) na přední (sbírkovou) budovu 68 000 zl.

b) k doplnění jejího zařízení 10 000 zl.

c) na zadní (nesbírkovou) budovu 135 000 zl. = OA Chrudim, AmCh III, Zápisy ze schůzí OZ 1897, i.č. 19.

15) OA Chrudim, AmCh III, Zápisy ze schůzí OZ 1897, i.č. 19 (8.7.).

16) V tomto složení pracovala již komise posuzující stavební konkurenci v létě roku 1897. = OM Chrudim, Zápisy ze schůzí kuratoria 1897, b.č.

17) Josef Poslt projevil obavu, že: "nebude mu možno oproti staviteli, který co městský radní jest spolu jemu představeným, tak vystupovati, jak by toho stavba vyžadovala..." a požadoval, aby byl předem omluven, když: "nebude mu možno věnovati se plně záležitostem musejním..." = OM Chrudim, APM, Zápisy ze schůzí stavební komise 1897, b.č. (26.8.).

18) OA Chrudim, SD (Stavba muzea), i.č. 509, kart.č. 25 (přípis A.Prokopa MR z 26.8. 1897 + koncept sdělení MR A.Prokopovi z 5.9. 1897).

19) OM Chrudim, APM, Zápisy ze schůzí stavební komise 1897, b.č. (15.7., 26.8.).

20) Obec musela nejen ustoupit požadavkům mlynáře Rudolfa Vacka z čp. 4/IV, ale musela se i zavázat čistit náhon v celé délce budoucí muzejní budovy. = OA Chrudim, SD (Stavba muzea), i.č. 509, kart.č. 25.

21) OA Chrudim, SD (Stavba muzea), i.č. 509, kart.č. 25 ("Povolení měst. úřadu ku postavení nové budovy pro průmyslové museum na místě budov čp. 85 a 86" ze dne 2.9. 1897).

22) OA Chrudim, SD (Stavba muzea), i.č. 509, kart.č. 25.

23) OM Chrudim, Stavební deník, b.č.

24) OM Chrudim, APM, "Podmínky, za kterých se zadají práce stavební...", Chrudim, OM (1897), (6 s.).

25) J. Positem předvídané neshody se stavitelem J. Tomáškem se potvrdily. Oprávněné připomínky stálého stavebního dozorce a ředitele muzea k vedení stavebních prací stavitele Tomáška (především používání nekvalitního stavebního materiálu) však městskou radou nebyly akceptovány. = OA Chrudim, AmCh III, Zápisy ze schůzí MR 1897, i.č. 63 (17.9. a 1.10.); OM Chrudim, Zápisy ze schůzí stavební komise 1897, b.č. (25.9.).

26) Také připomínky jednatele muzea K. Láblera k práci arch. Vejrycha (nedodržování plánů, zdržování stavby opožděným dodáváním rozkresů, nedostatečným dohledem na stavbě) byly v listopadu 1897 vyřešeny ve schůzích stavební komise v neprospěch oprávněně kritizujícího. = OM Chrudim, APM, Zápisy ze schůzí stavební komise 1897, b.č. (5.11., 16.11.).

27) Zpráva kuratoria...za 1898, s. 9-10.

28) Zpráva kuratoria...za 1899, s. 16. Zpráva kuratoria...za 1900, s. 7.

29) OA Chrudim, SD (Stavba muzea), i.č. 509, kart.č. 25 ("Protokol o povolení užívání...").

30) OM Chrudim, APM, Stavební deník, b.č.

31) Hlasy 1898, č. 34, 10.12., s. 3. (Průmyslové museum). Obdobně o slavnosti informoval i Český východ v č. 48 a 49.

32) O přípravě přednášky se dochovala korespondence mezi příznivcem chrudimského muzea J. Koulou a muzejním kuratorem. = OM Chrudim, APM, Koncepty a Dopisy 1898.

33) OM Chrudim, APM, b.č.: "Podmínky, ve kterých se zadávají práce stavební při budování křídla barokového..." = Chrudim, vl.n., t. St. Pospíšila zeť (1897), (6 s.).

34) OA Chrudim, AmCh III, Zápisy ze schůzí MR 1898, i.č. 63 (4.10., 28.10.); OA Chrudim, SD (Stavba muzea), i.č. 509.

35) OA Chrudim, AmCh III, Zápisy ze schůzí MR 1898, i.č. 63 (23.11.); OM Chrudim, APM, Zápisy ze schůzí předsednictva 1898, b.č. (24.10., 19.12.).

36) OA Chrudim, SD (Stavba muzea), i.č. 509.

37) OM Chrudim, APM, Stavební deník, b.č.

38) OA Chrudim, SD (Stavba muzea), i.č. 509: Povolení chrudimské obce ke stavbě muzejní barokové budovy z 19.1. 1899.

39) OA Chrudim, AmCh III, Zápisy ze schůzí MR 1899, i.č. 64 (12.5., 19.5.); OA Chrudim, SD (Stavba muzea), i.č. 509.

40) OM Chrudim, APM, Stavební deník, b.č.

41) OM Chrudim, APM, Stavební deník, b.č. (záznamy z 6.5., 13.5., 29.5., 23.6., 24.6., 1.7.); OM Chrudim, APM, Zápisy ze schůzí stavební komise 1899, b.č. (20.6.).

42) OM Chrudim, APM, Stavební deník, b.č. (záznamy z 28.8., 31.8., 27.9., 23.10., 25.11. 1899).

43) OA Chrudim, SD (Stavba muzea), i.č. 509: koncepty sdělení MÚ J. Tomáškovy z 15.9. a 4.10. 1899; OM Chrudim, APM, b.č.: sdělení J. Klimeše K Láblerovi z 11.12. 1899 (informoval o osobní domluvě J. Tomáškovy).

44) OA Chrudim, AmCh III, Zápisy ze schůzí MR 1900, i.č. 64 (23.2.).

45) OA Chrudim, AmCh III, Zápisy ze schůzí MR 1900, i.č. 64 (27.4.).

46) OA Chrudim, SD (Stavba muzea), i.č. 509: opis sdělení stavební komise městské radě z 10.5. 1900; OA Chrudim, AmCh III, Zápisy ze schůzí MR 1900, i.č. 64 (15.5.).

47) OM Chrudim, APM, b.č.: Prohlášení arch. J. Vejrycha z 21.5. 1900.

48) OA Chrudim, SD (Stavba muzea), i.č. 509: sdělení J. Tomáška městské radě z 3.7. 1900.

49) OM Chrudim, APM, Zápisy ze schůzí stavební komise 1900, b.č. (18.6.); OA Chrudim, SD (Stavba muzea), i.č. 509: návrh na zabavení vadia F. Padyaskovi z 11.8. 1900 a rozhodnutí okr. soudu v Chrudimi z 13.8. t.r. o této exekuci.

50) OA Chrudim, AmCh III, Zápisy ze schůzí MR 1900, i.č. 67 (13.7.).

51) OM Chrudim, APM, Stavební deník, b.č. (záznam z 19.9. 1900 a 3.11. 1900).

52) OA Chrudim, SD (Stavba muzea), i.č. 509: sdělení J. Tomáška kuratoriu muzea ze 14.1. 1901.

53) OA Chrudim, SD (Stavba muzea), i.č. 509: sdělení MR J. Tomáškovy z 31.1. 1901

54) OM Chrudim, APM, Stavební deník, b.č. (záznamy z února až května 1901).

55) OA Chrudim, AmCh III, Zápisy ze schůzí MR 1900, i.č. 64 (6.7., 2.11.); OM Chrudim, APM, Zápisy ze schůzí předsednictva 1901, b.č. (2.4.).

56) OM Chrudim, APM, Zápisy ze schůzí předsednictva 1901, b.č. (6.3.); Č. východ 1901, č. 10, 9.3., s. 3. (Restaurace v nové muzejní budově).

57) OM Chrudim, APM, Zápisy ze schůzí předsednictva 1901, b.č. (25.2.); Č. východ 1901, č. 13, 28.3., s. 4. (Měšťánská beseda...).

58) OA Chrudim, SD (Stavba muzea), i.č. 509: protokol obecního úřadu v Chrudimi ze dne 22.4. 1901.

59) OA Chrudim, AmCh III, Zápisy ze schůzí MR 1901, i.č. 65 (26.4., 10.5.); OM Chrudim, APM, Zápisy ze schůzí předsednictva 1901, b.č. (29.4.); Hlasy východočeské 1901, č. 4, 11.5., s. 2. (Z Průmyslového musea); Č. východ 1901, č. 20, 11.5., s. 1. (Na počest dokončení stavby Průmyslového musea...); Č. východ 1901, č. 21, 18.5., s. 1-2. (Na paměť dokončení stavby Průmyslového musea...).

60) Zpráva kuratoria...za 1901, s. 3-20; Č. východ 1901, č. 22: Mimořádná příloha ze dne 25.5. Hlasy východočeské 1901, č. 6, 25.5., s. 1-3. (Slavnostní otevření Průmyslového musea pro východní Čechy v Chrudimi); Č. východ 1901, č. 23, 1.6., s. 3. (Dodatek k slavnosti musejní).

61) Č. východ 1901, č. 21, 18.5., s. 2. (Na paměť dokončení stavby...).

62) OM Chrudim, APM, Stavební deník, b.č. (záznam z 5.8. 1901).

63) OA Chrudim, SD (Stavba muzea), i.č. 509: usnesení předsednictva muzea z 24.5. 1904.

64) OM Chrudim, APM, b.č.: Zpráva jednatele muzea o stavbě muzejních budov, přednesená na schůzi kuratoria dne 8.9. 1901; Zpráva kuratoria...za 1902, s. 19-23.

65) Finanční postih stavitele J.Tomáška za nedodržení podmínek smlouvy (především termínu dohotovení stavby), ale i za další prohřešky vytykané stavebními dozorcí patrně nakonec nebyl realizován, z dochovaných archivních materiálů pouze víme, že složená kauce byla celá (ovšem manželce a pozůstalým dětem, protože J.Tomášek 29.9. 1901 zemřel) vrácena. = OA Chrudim, SD (Stavba muzea), i.č. 509: žádost DR. K.Havelky, právního zást. F.Tomáškové z 5.7. 1902 na uvolnění kauce + koncept souhlasné odpovědi správy Průmyslového muzea z 23.7. t.r.

66) OM Chrudim, APM, b.č.: Zpráva jednatele o stavbě muzejních budov ze dne 8.9. 1901.

67) OA Chrudim, SD (Stavba muzea), i.č. 509: opis rozhodnutí okr. výboru v Chrudimi ze dne 1.4. 1901; OA Chrudim, AmCh III, Zápisy ze schůzí obec. zastupitelstva 1901, i.č. 20 (10.6. - zpráva o tomto rozhodnutí okr. výboru).

68) Zpráva kuratoria...za 1902, s. 23.

69) P.Kobetič, Společenská a kulturní úloha muzea v Chrudimi v letech 1892 - 1901, Chrudim 1991, 287 s.-Strojopis.

70) OM Chrudim, APM, Zápisy ze schůzí předsednictva 1901, b.č. (22.5.); Hlasy východočeské 1901, č. 6, 25.5., s. 5. (Předsednictvo Průmyslového musea...).

71) Městská rada se zavázala: "...k vrácení subvence zemské na stavbu Průmyslového musea pro východní Čechy v Chrudimi vysokým sněmem povolené v tom případě, že by nedodrženy byly podmínky: 1) že nová budova musejní bude trvale a výhradně věnována účelům musejním...". = OA Chrudim, AmCh III, Zápisy ze schůzí MR 1898, i.č. 63 (21.4.). Stejně prohlášení musel obecní výbor vydat i v případě okresní subvence v roce 1901. = OA Chrudim, SD (Stavba muzea), i.č. 509: prohlášení obec. výboru z 13.6. 1901.

Prameny:

a) archivní:

1) OA Chrudim, Archiv města Chrudimi, III. díl (AmCh III) (1850 - 1945)
- Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva (OZ) 1892 - 1901, i.č. 19-20,
- Zápisy ze schůzí městské rady (MR) 1889 - 1901, i.č. 61-65,
- Průmyslové muzeum (Manipulace), i.č. 1106, kart.č. 144.

2) OA Chrudim, Soudobá dokumentace (SD)

- Průmyslové muzeum (knihy, spisy, účetní materiál, plány), i.č. 499-538, kart.č. 25.

3) OM Chrudim, Archiv Průmyslového muzea (APM) (1865 - 1901)

- Zápisy ze schůzí stavební komise (SK) 1897 - 1901, b.č.,
- Zápisy ze schůzí předsednictva a kuratoria 1893 - 1901, b.č.,
- Koncepty 1896 - 1901, b.č.,
- Dopisy 1896 - 1901, b.č.,
- Dopisy (stavba muzea), b.č.,
- Stavební doklady 1894 - 1901, b.č.

4) OM Chrudim, Sbírky (1892 - 1901)

- Příslušné fotografie, negativy, archiválie, knihy, dopisy významných osobností, hmotný sbírkový fond,
- Hlavní inventář sbírek.

b) tištěné:

1) Zprávy kuratoria Průmyslového musea pro východní Čechy v Chrudimi 1894 - 1903. = Chrudim, PM 1895 - 1904 (celkem 10 sv.).

c) noviny:

1) Český východ (orgán strany konzervativní východních Čech), Chrudim, vydavatel a redaktor Josef Tomš, roč. XVIII - XXIV, 1894 - 1901.

2) Hlasy (list svobodomyšlný pro východní Čechy), Chrudim, vydavatel J.Dubský, redakce K.Dubská, roč. I-V, 10.9. 1897 - 28.3. 1901.

3) Hlasy z východních Čech (list politický, hospodářský a společenský), Chrudim, vyd. a zodp. redaktor J.Pelcl, roč. III - VI, 1894 - 30.7. 1897.

Literatura:

1) M.Burdychová, Historie výstavby budovy muzea v Chrudimi. = Hradec Králové, 1988, 5+35 s.-Strojopis.

2) Činnost Průmyslového musea za uplynulé třicetiletí... = In: Zpráva kuratoria Průmyslového musea...za rok 1922, s. 7-12.

3) Gr.(R.Geisler), Padesát let Průmyslového musea pro východní Čechy v Chrudimi. = Zpravodaj Českomoravské vysočiny 1942, č. 48, 28.11., s. 3. + Východočeský kraj 1942, č. 47, 20.11., s. 5-6.

4) K.Chytil, O účelu a prostředcích uměleckoprůmyslového musea. = Praha, J.Otto 1887. 19 s.

5) **P.Kobetič**, Průmyslové muzeum pro východní Čechy v Chrudimi 1892 - 1918 (knihy, archiválie). = Chrudim, Okresní muzeum 1990. 11 s. - Rozmnoženo.

6) **P.Kobetič**, Společenská a kulturní úloha muzea v Chrudimi v letech 1892 - 1901. Chrudim, 1991, 287 s.-Strojopis.

7) **K.Lábler**, (Průmyslové muzeum pro východní Čechy). = ČSPSČ 1901, s. 147.

8) **L.B.:(K.Lábler)**, Průmyslové muzeum pro východní Čechy v Chrudimi. = Letopisy musejní 1903, s. 37-40.

9) Průmyslové muzeum pro východní Čechy. = In: **K.Chytil**, Soupis památek historických a uměleckých z okresu chrudimského...1900, s. 116-125.

10) Průmyslové muzeum c. a k. Františka Josefa I. pro východní Čechy v Chrudimi. = In: Východočeská výstava v Pardubicích 1903. = Pardubice, výstavní výbor 1903, s. 35-38.

11) **V.Pubal**, Zakládání uměleckoprůmyslových muzeí a jejich výchovná a vzdělávací činnost. = Acta regionalia 1965, s. 56-67.

12) **K.Svoboda**, O museích průmyslových vůbec a úkolech chrudimského muzea průmyslového zvlášť. = Chrudim, Průmyslové muzeum 1896, 14 s.

13) **J.Špát**, Muzea ve vývoji společnosti a národní kultury. = Praha, ÚMK 1979, 276 s.

14) **V.Zikmunda**, Příspěvek k poznání osvětového působení prvních východočeských muzeí na přelomu 19. a 20. století. = Zpravodaj KMVČ 1977, č. 4, s. 3-16.

Bau des für das Gewerbemuseum in Chrudim bestimmten Gebäudekomplexes

(Zusammenfassung)

Am 22. Jänner 1892 wurde in Chrudim das Gewerbemuseum für Ostböhmen errichtet, der Anfang dieser Gemeindeanstalt gestellte sich nicht müheles. Das grösste Problem des Museums, welches an den im Jahre 1865 gegründeten Museumsverein anknüpfte, war die Unterbringung der Sammlungen. Die von der Gemeinde im neuerbauten Gebäude der Handelsakademie zugewiesenen Räumlichkeiten reichten bald nicht aus, und so sah sich das Anstaltkuratorium bewogen, ein neues Museumsgebäude zu erbauen. Im Jahre 1895 kaufte die Gemeinde für diesem Zweck von der Bürgerlichen Vorschess kasse um 40 000,- Gulden ein Grundstück, bestellte Pläne. Autor des definitiven Entwurfes war der Prager Architekt Jan Vejrych und besorgte insbesondere eine Subvention von 60 000,- Gulden seitens des Landes Böhmen.

Definitiver Entschluss zur Realisation des Baues fiel am 8. Juni 1897. Zuerst wurde der Bau des C.Nr. 86/IV. - des sogenannten Renaissanceflügels in Angriff genommen, in dem die Museumssammlungen untergebracht werden sollten, das "Barocke" Gebäude mit einem grossen Saal sollte insbesondere der

Votrags- und Ausstellungstätigkeit des Museum, nur ausnahmsweise auch für gesellschaftliche Unternehmungen der Atadtgemeinde dienen.

An den Bauarbeiten beteiligten sich mehrere Dutzend von Geewerbetreibenden und Unternehmern insbesondere auch Chrudim, welche sich für die Eröffnung des Renaissance-traktes verdient gemacht haben, der feierlich am 2. Dezember 1898 zugänglich gemacht werde; die Hauptfeierlichkeiten nach Beendigung des barocken Traktes finden am 19. Mai 1901 statt.

Manche auf den Bau des ganzen Museumskomplexes sich beziehende Rechnungen und Fakturen waren aber noch nicht beglichen (die Stadtgemeinde Chrudim hat den grössten Teil der Kosten im Betrage von 528 707 K bezahlt) und schon wurde der barocke Teil des Museums zum Gegenstand einer nicht gerade bewundernden Aufmerksamkeit. Es meldeten sich Stimmen hinsichtlich der Art und Weise seiner Benützung nur für Museumszwecke. In späteren Jahren bekamen diese Stimmen leider volle Unterstützung.

obr.3: Vyzdobená muzejní budova a její okolí 15.května 1901

obr.4: "Renesanční" budova čp. 86/IV v roce 1898

obr.5: Velká dvorana "barokní" budovy roku 1901

